

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Vliv hudebních stylů a idolů na vztah
adolescentů k psychoaktivním
látkám**

Bakalářská práce

Ondřej Vavrečka

Katedra Sociální práce

Vedoucí práce PhDr. Slavomír Krupa, Ph. D.

Studijní program Sociální práce

Studijní obor Pastorační a sociální práce

Praha 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „*Vliv hudebních stylů, idolů na vztah adolescentů k psychoaktivním látkám*“ napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 31.5. 2010

.....

Anotace

Cílem této práce je stručně nastínit drogovou problematiku adolescentů v pohledu, který je zaměřen na vztah mezi hudbou, hudebními reprezentanty a jejich posluchači. Chtěl bych prozkoumat aspekty, na nichž poslech konkrétního hudebního žánru souvisí s preferencí určitých drog nebo stylu chování droze blízký. Studie se zaměřuje především na skupinu adolescentů. Teoretická část práce se věnuje charakteristice této věkové skupiny včetně způsobů trávení volného času. Praktickou část jsem vedl formou kvalitativního výzkumu. Dotýkám se také některých náboženských aspektů hledání životního přesahu adolescentů a jejich potřeb.

Klíčová slova

Drogy, hudba, mládež, marihuana, hudební idoly.

Summary

The main goal of the study is to foreshadow the drug problem of adolescents in the view which is focused on the relationship between music, people who represent music and the audience. I would like to look at premises about specific music style and its relation to specific drug or behavior. The theoretic part of my study consist of characterization adolescents including their ways of spending free time. In the practical part I used the form of qualitative research.

I also speak about some religious perspectives on meaning of life in the view of young people and their needs.

Keywords

Drugs, music, young people, marihuana, music idols.

Poděkování

Chtěl bych poděkovat všem, kteří mě při přípravě této práce podporovali, rodině, přátelům a spolubydlícím. Zvláště pak těm, kteří se přímo podíleli na tvorbě této práce, především vedoucímu práce panu PhDr. Slavomíru Krupovi Ph. D.

Obsah

Úvod.....	7
1 Hodnoty a společenský život mládeže.....	9
1.1 Obecná orientace skupin.....	10
2 Charakteristika věkové skupiny adolescentů.....	14
2.1 Vztah mezi idolem a adolescentem.....	15
2.1.1 Sebedefinice.....	18
2.1.2 Potřeba někomu patřit.....	19
2.1.3 Idol jako opora ve vztazích.....	19
2.2 Fyziologické potřeby a jiné potřeby.....	20
2.3 Psychosociální potřeby, volný čas.....	22
2.3.1 Volný čas.....	23
2.4 Duchovní a transcendentní potřeby.....	27
2.4.1 Víra jako identita.....	29
4 Hudba a psychoaktivní látky, psychoaktivní látky a hudba.....	30
4.1 Umělci a psychoaktivní látky.....	31
4.1.1 Osobnostní predispozice hudebníků zvyšující pravděpodobnost užívání psychoaktivních látek.....	32
4.1.2 Jiné souvislosti.....	36
5 Hudba a její styly.....	37
5.1 Interakce mezi hudebníky a adolescenty.....	37
5.2 Přímý vliv hudby na preferenci psychoaktivních látek.....	38
5.3 Marihuana a kultura.....	39
5.3.1 Marihuana.....	39
5.2.2 Rastafari.....	40
6 Empirická část.....	43

6.1 Metodologie.....	43
6.2 Základní rozdíly mezi respondenty.....	43
6.3 Vyhodnocení získaných dat.....	44
6.3.1 Otázky.....	44
Závěr.....	51
Marihuana a souvislost s kulturou.....	51
Marihuana a hudba s ní spojená?.....	52
Přenos hodnot z hudebníků na mládež.....	52
Metodická poznámka.....	53
Seznam literatury.....	54
Internetové zdroje:.....	55
Přílohy.....	58

Úvod

Na začátku práce stála myšlenka, která mě přivedla k hledání nějakého spojení mezi mládeží a hudební kulturou. Mládež je fascinovaná hudbou a stále ji poslouchá, obléká se podle svých idolů a zastává jejich názory, přičemž se s nimi nikdy nesešla.

Zmiňují-li se o drogách, mám na mysli psychoaktivní látky.

Jejich účinky ovlivňují prožitek z hudby a některé z nich mají na něj silný vliv. Mnohé studie, vycházející z konkrétních hudebních akcí, prokázaly souvislosti mezi užíváním těchto látek a danou hudební produkcí. Víme také, že pravidelní návštěvníci některých elektronických produkcí jsou častými uživateli drog.¹

Spojení hudby a drog bylo ve společnosti mnohokrát prokázáno. Hledám propojení mezi hudbou a drogou, konkrétně konopím. A ptám se, zda je možné hovořit o „konopném stylu“ v chování mládeže. A jak probíhá přenos hodnot z hudebníků na ni. Mým cílem je prozkoumat tato téma:

1. Marihuana a souvislost s kulturou.
2. Marihuana a hudba s ní spojená.
3. Přenos etických hodnot chování z hudebníků na mládež.

Těmto tématům se věnuji převážně teoreticky, v praktické části jsem formou řízených rozhovorů provedl několik kvalitativních šetření. Ta měla za cíl obohatit moji práci. Upozorňuji, že se nejedná o komplexní kvalitativní výzkum.

---

¹ srov. KUBŮ, Pavel; ŠKAŘUPOVÁ, Kateřina; CSÉMY, Ladislav. *Tanec a drogy*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006. str. 15

V práci jsem zvolil za cílovou skupinu mládež a jí se také většina témat týká. Některá témata stojí sama o sobě bez přímé souvislosti k cílové skupině.

V první polovině práce se věnuji mládeži, jejich hodnotám, vývoji ve vztahu k idolům, psychologickým a jiným potřebám, jejich zájmům a jejich volnému času. Zkoumám vztah umělců, zvláště pak hudebníků, k drogám a motivaci k jejich užívání, potažmo vliv drog na jejich tvorbu. V závěru teoretické části jsem se zaměřil na vliv hudby, do jaké míry napomáhá k užívání drog, konkrétně marihuany a rastafari.

1 Hodnoty a společenský život mládeže

Rostoucí popularita nejrůznějších stylů taneční elektronické hudby mezi mládeží a dospělými v raném věku je ve většině vyspělých zemích typickým fenoménem přelomu 2. a 3. tisíciletí. Hromadné kulturní akce s návštěvností v řádech deseti tisíců příchozích, stejně jako malé párty, pořádané v klubech s kapacitou menší než sto návštěvníků, se stávají hlavní aktivitou populace dospívajících a dospělých v raném věku. Tyto akce se vyznačují produkcí elektronické hudby s opakující se rytmikou, provázenou výraznou basovou linkou. Dalším zajímavým prvkem těchto akcí je nepřetržitá taneční aktivita některých návštěvníků. Pro neznalého diváka je nepřerušované tančení, například u barových pultů se zavřenýma očima něco, co vyvolává dojem, že jsou takoví lidé duchem nepřítomni. Použití různých slovních spojení vede k úvahám o intoxikaci návštěvníků návykovými látkami. Tyto úvahy však nejsou neopodstatněné. Rozvoj a šíření návykových látek má s hudbou a hudební kulturou mnoho společného. K oblíbenosti drog přispěli i někteří přední představitelé hudebních skupin tím, že drogy v hojné míře užívali a užívají. Mnohá, ať už hudební nebo výtvarná tvorba, je založena nebo alespoň inspirována stavem rozšířeného vědomí, které způsobují některé psychoaktivní látky.

Mladí lidé, kteří drogy prostřednictvím svých prvních experimentů užívají, uvádějí nejčastěji jako impulz zvědavost a domnívají se, že konzumace drog je vzrušující a zábavná. Relevance mezi užíváním drog a hudební scénou, převážně pak technoscénou, byla prokázána některými výzkumy. Například výsledky německé studie provedené mezi návštěvníky tanečních akcí ukazují, že polovina respondentů jednou vyzkoušela extázi.² 47.7 % jedinců

---

² KUBŮ, Pavel; ŠKAŘUPOVÁ, Kateřina; CSÉMY, Ladislav. *Tanec a drogy*. 1. vyd. Praha:

na německé technoscéně ve věku 21-24 let mělo podle této studie alespoň jednu zkušenost s extází, zatímco v reprezentativním německém výzkumu byla celoživotní prevalence 5.7 %³ Obdobné rozdíly byly zjištěny ve výsledcích českého výzkumu, zaměřeného na taneční scénu. Mezi reprezentativními školními výzkumy, zaměřenými na užívání psychoaktivních látek v roce 1999, vykazovala celoživotní prevalence užití extáze mezi jedinci na taneční scéně 53.5 %⁴ Výsledky reprezentativního průzkumu uváděly 3.4 % Stejně studie, které potvrdily endemické šíření extáze v rámci taneční scény, přinesly zjištění, že užívání extáze je těsně spjato s užíváním dalších ilegálních drog – nejčastěji anfetaminu, LSD a kokainu.

Podle výše uvedených výzkumů je zřejmé, že psychoaktivních látky a jejich užívání úzce souvisí také s hudbou a s trávením volného času takzvaným „klubingem“⁵

1.1 Obecná orientace skupin

Dnes na rozdíl od doby komunismu je dobré klima pro rozvoj skupin. Jedná se o skupiny náboženské, politické, umělecké, ekologické a dalších. V dnešní produkci kultury, jako identifikačního materiálu české mládeže, můžeme rozpoznat skupiny, které nejsou zaměřeny politicky nebo nábožensky. Podle empirických výzkumů Petra Saka (2004), tvořících časovou řadu z let 1993, 2000, 2002, jsou hodnoty náboženské a politické angažovanosti mládeže v žebříčku měřených hodnot Sakovým výzkumem viz. tabulka 1. nejnižší.⁶

Úřad vlády České republiky, 2006. str. 14

3 KUBŮ, Pavel; ŠKAŘUPOVÁ, Kateřina; CSÉMY, Ladislav. *Tanec a drogy*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006. str. 14

4 Anкета semtex dance 2000 [online] [2009-11-20]. dostupné na: www.drogmen.cz/html/projekty/anketa/htm

5 trávení volného času v nočních klubech zaměřených převážně na produkci elektronické hudby

6 srov. SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda servis, 2004. str. 11

Některé extrémní skupiny se vyznačují silným vyhraněním vůči společnosti. Jedná se o extrémně pravicově nebo levicově politicky zaměřené skupiny. Ty jsou z velké části obsazeny mládeží. Otázkou je, do jaké míry jsou politické cíle motivem pro tyto skupiny mládeže. Je všeobecně známo, že tyto skupiny je možno identifikovat různými způsoby.

Např. podle oblečení nebo hudby a s tím spojené lokality její produkce. K tomu patří konzumace různých psychoaktivních látek a alkoholu. Nebudu zde uvádět komplexní analýzu těchto skupin, ale myslím si, že jejich zkoumání je určitým vodítkem k pochopení jiných skupin, které se nevyznačují tak vysokou druhovou homogenitou a jednostranností. Uvedu příklad který, reprezentuje druhou z nejméně preferovaných hodnot mezi českou mládeží. Hodnotu Boha. Ve většině nejznámějších náboženských skupinách v ČR bude užívání drog buď silně potíráno nebo alespoň nepodporováno. Účast mládeže v náboženských skupinách může mít silný vliv na užívání psychoaktivních látek. Uvedu příklad z církve Bratrské Jednoty Baptistů. Ta v některých svých sborech stále spojuje tančení s něčím, co je projevem hříchu. A tuto zálibu takto vnímá. U takových skupin bude užívání drog mezi mládeží pravděpodobně nižší, než u běžného vzorku této skupiny populace. Tyto skupiny zastupují pouhé promile v české populaci. Většina mládeže se nevyznačuje příslušností k určité skupině, a už vůbec nevyhledává skupiny orientující se nábožensky. Pro zajímavost uvádím údaje ze Sakova výzkumu v tabulce č. 2., týkající se podílu stoupců náboženských směrů.

Tab. Indexy hodnot ve věkových skupinách – 2002				
	Věkové skupiny			
	15 – 18	19 – 23	24 – 30	Celkem
Zdraví	4,76	4,87	4,88	4,85
Láska	4,64	4,68	4,66	4,66
Mír, život bez válek	4,55	4,64	4,65	4,64
Životní partner	4,39	4,65	4,61	4,59
Svoboda	4,58	4,56	4,5	4,53
Přátelství	4,55	4,58	4,45	4,51
Rodina a děti	4,16	4,48	4,54	4,45
Zdravé životní prostředí	4,24	4,43	4,44	4,4
Demokracie	4,42	4,37	4,27	4,32
Pravda, poznání	3,97	4,2	4,19	4,15
Zajímavá práce	4,01	4,06	4	4,02
Rozvoj vlastní osobnosti	3,99	3,98	3,86	3,91
Plat, další příjmy	3,93	3,98	3,86	3,91
Úspěšnost v zaměstnání	3,9	3,88	3,88	3,88
Vzdělání	3,97	3,77	3,9	3,87
Uspokojování svých zájmů, koníčků	3,84	3,86	3,71	3,78
Být užitečný druhým lidem	3,51	3,79	3,78	3,74
Majetek	3,55	3,58	3,33	2,77
Soukromé podnikání	3,1	2,55	2,8	2,77
Společenská prestiž	2,76	2,7	2,72	2,72
Veřejně prospěšná činnost	2,39	2,41	2,54	2,47
Bůh	1,96	2,39	2,35	2,3
Politická angažovanost	1,6	1,54	1,6	1,58

Tabulka č. 1., Tato metodika pracuje s baterií hodnot, k jejichž významu se respondent vyjadřuje pomocí pětistupňové škály. Stupeň 1 znamená nejmenší význam, stupeň 5 největší význam. Z četností byly spočítány pro každou hodnotu indexy jako vážené aritmetické průměry a na základě těchto indexů byla sestavena podle velikostí indexů tabulka. Pořadí je sestaveno podle indexů souboru 15 – 30 let. Následující údaje jsou výpovědí o hodnotové orientaci mládeže v roce 2002. “7

Tab. Podíl stoupců náboženských směrů věková skupina 15 – 30 let		
Náboženství	Spíše ano - %	Rozhodně ano - %
Jóga	10,3	1,2
Buddhismus	6,8	1,2
Hinduismus	1,4	0,4
Protestanství	2,9	1,6
Islám	0,3	0,5
Katolictví	11,1	8,5
Judaismus	0,4	2,3

7 SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda servis, 2004. str. 11

Tabulka č. 2. udává relativní počty jedinců hlásících se k danému směru. Za vyhraněného stoupence římskokatolické církve se považuje 11% mladé generace a dalších 8,5% lze považovat za vlažnější katolíky. Na základě vlastní deklarační je mezi mladou generací od 11% do 20% katolíků. Počty se budou samozřejmě lišit podle toho, jak budeme definovat katolíka a jaké indikátory zvolíme na postavení této definice (Sak, Saková 2004).

Pokud jste se někdy u mladých lidí setkali s otázkou typu „co posloucháš za muziku?“, mohli jste vyzorovat, že otázka je položena s určitým důrazem, který se týká vámi preferovaného hudebního stylu. Důraz při kladení této otázky vyvolává dojem určité podotázky. Tato podotázka nám může pomoci ke směřování, ve kterém hledáme spojitosti mezi hudebními styly a jejich kulturou, popřípadě mírou identifikace s ní. Touto běžnou otázkou mladí lidé řadí posluchače hudebních stylů do konkrétních kulturních kategorií. Tyto kulturní kategorie neberme doslova, ale použijme je jako pomůcku pro pochopení mládeže a dynamiky kulturních vzorců, vycházejících z poslechu hudby, oblékání, trávení času, konzumace psychoaktivních látek atd.

2 Charakteristika věkové skupiny adolescentů

„Smyslem adolescence a její pozdní části je poskytnout jedinci čas a možnost, aby porozuměl sám sobě, zvolil si čeho chce v budoucnosti dosáhnout a osamostatnit se ve všech oblastech, v nichž to současná společnost vyžaduje.“⁸

Abychom pochopili jednotlivosti, týkající se vlivu psychoaktivních látek a jejich akceptovanosti u mládeže, musíme pochopit širší faktorové pole, širší, než se na první pohled zdá. Mám na mysli údiv rodičů, kteří se s drogami setkávají prostřednictvím svých dětí, jejich uživatelů. Vše nasvědčuje tomu, že obecná informovanost veřejnosti o této problematice je stále nedostačující. Z příslušných výzkumů je zřejmé, že hlavním motivem prvních experimentů s psychoaktivními látkami je touha po zážitku nebo po experimentování s nimi. Podle mého názoru jsou tyto motivy stěžejními. Vzhledem ke komplexnosti drogové problematiky a jejímu výraznému vlivu na sociálně patologické jevy však musíme jít dále a hledat faktory, které nás zavedou k motivům, objasňujícím zážitky s drogou.

Pro naše zkoumání bude rozhodujícím objektem skupina soustředěná do věkového rozmezí mezi 15 až 16 rokem člověka. Ta se zhruba překrývá s obdobím adolescence. M. Vágnerová (2005) toto období řadí k věku, u dívek mezi 12.-18. rokem a u chlapců do 14.-20. roku jejich věku⁹. Hlavním motivem při výběru této věkové kategorie byl fakt, že první zkušenosti s drogami spadají právě do tohoto období, viz. výše uvedené reprezentativní výzkumy. Období

---

8 VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. dětství a dospívání*, 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. str. 230

9 VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. dětství a dospívání*, 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. str. 323

adolescence je charakterizováno jako období spojené s pubescencí a dospělostí. Dochází zde k nástupu sekundárních pohlavních znaků, k dosažení pohlavní zralosti, k dozrávání rozumových schopností a dotváření integrity osobnosti. Pro naše potřeby bude podstatné období druhé fáze adolescence.

Druhá fáze dospívání je zaměřena na hledání a rozvoj vlastní identity. Ta je subjektivně přijatelná a zčásti odpovídá představám adolescenta. To se projevuje větší snahou o sebepoznání, které se uskutečňuje v rámci vrstevnické skupiny, poskytující možnost základního sebevymezení.¹⁰ Snaha o osamostatnění, které by poskytlo potřebný prostor pro další vývoj osobnosti, bývá doprovázena orientací na jiné sociální skupiny, než je rodina. Pro pubescenta mají značný význam vrstevníci, spojují je podobné problémy a jsou ve vztahu k němu v rovnocenném postavení. Jsou jeho generační skupinou, s níž sdílí názory, hodnoty a normy i preferovaný způsob života.¹¹

Vývojové změny v adolescenci zasahují do oblasti biologické, poznávací, emocionální a psychosociální. Změny jsou však navzájem provázány interakcí biologického zrání konkrétních kulturních a historických vlivů, osobních zkušeností a nečekaných událostí v životě jedince.

2.1 Vztah mezi idolem a adolescentem

Období dospívání je významnou etapou vývoje. Jedním z hlavních atributů tohoto období je nová podoba sebeuvědomování, hledání sebevymezení, sebehodnocení a smyslu života. Nepostradatelnou součástí dnešního světa je silný vliv masmediálních prostředků, v jejichž prostředí si adolescenti, opouštějící vzory rodičovských osob, hledají své nové vzory. Dospívající

¹⁰ srov. ERICSON, E. H. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002. str. 230.

¹¹ srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. dětství a dospívání*, 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. str. 321

se v období adolescence obracejí ke vzorům z oblasti významných osobností. K těmto osobám si tvoří emotivně zabarvený vztah, který je nazýván „sekundární attachment“¹²

Adolescenti do zvolených objektů mohou vnášet své city, charakterové vlastnosti, představovat si imaginární nebo ideální přátelství, vztahy, identifikovat se s nimi, vyzkoušet si vše jakoby „na nečisto“, bez rizika nevytlačení a zklamání ze strany druhého, do doby než vstoupí do světa vztahů dospělých, bez toho, aniž by sekundární attachment postrádal charakter vzájemné interakce mezi subjektem a objektem. Typ, intenzita a způsob vyjádření zpětné reakce je zde však dána typem zvoleného objektu. „Důležitým rysem sekundárního attachmentu je nadhodnocení, neobjektivní zvětšení nebo idealizování kvalit jeho objektů“.¹³ V kontextu formování identity můžeme attachmentu nejlépe rozumět jako prostředku afektivního přechodu z pečovatelského, rodičovského attachmentu v období dětství k více romantickému attachmentu adolescentů a mladých dospělých.¹⁴

Sekundární attachment poskytuje bezpečný kontext, ve kterém mohou chlapci i dívky experimentovat s různými identitami, za účelem hledání a ustanovení smyslu self.¹⁵ Jedním z úkolů naplňovaných sekundárním attachmentem je možnost bezpečného objevování různých sociálních rolí a identit. Centrální aspekt u chlapců najdeme v oblasti hledání profesní volby.¹⁶ Díky experimentování s různými imaginárními charakteristikami a rolemi

---

12 srov. GREENE, C.A.L; ADAMS, Price. *Secondary attachments and adolescent self concept. Sex Roles* 22. 1. vyd. Netherlands: Springer, 1990a. str. 187-198

13 srov. GREENE, C.A.L; ADAMS, Price. *Adolescents' secondary attachments to celebrity figures. Sex Roles* 23. 1. vyd. Netherlands: Springer, 1990b, str. 335-347

14 srov. GREENE, C.A.L; ADAMS, Price. *Adolescents' secondary attachments to celebrity figures. Sex Roles* 23. 1. vyd. Netherlands: Springer, 1990b, str. 125

15 srov. ERICSON, E. H. The problem of Ego identity. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 4, 1956. str. 56-121

16 srov. KUČERA, M. *Formy citů : Lacanovská teorie*. Praha: Karolinum, 2008. srt. 79

populárních osobností je adolescentní chlapec schopen prozkoumávat a objevovat rysy své skutečné identity. U dívek se identita dle E. H. Ericsona (1956) konsoliduje později než u chlapců, a to díky oddanému vztahu k populární osobnosti v podobě sekundárního attachmentu. Díky fantazijnímu experimentování s představami romantického vztahu s populární osobností si dívky mohou začít tvořit představu o svém budoucím reálném partnerovi.¹⁷ Krom toho, že adolescenti prožívají dané imaginární vztahy, prožívají samozřejmě i reálné vztahy v rámci vývoje socializace. Takovéto vztahy ovšem nemohou být koncipovány podle vztahu ke slavným dospělým, ale k učitelům, trenérům, kamarádům, vrstevníkům, apod.

Podoby sekundárního attachmentu mohou být různé. Adams-Price a Greene (1990)¹⁸ uvádí, na základě svých výzkumů, pět základních kategorií attachmentů adolescentů k celebritám: 1) identifikační (tzn. být celebritou), 2) romantický (být celebrity erotický přítel, přítelkyně, manžel, manželka), 3) platonický (být celebrity kamarád), 4) příbuzenský (být celebrity příbuzný nebo dítě), 5) jiný.

Tento typ attachmentu se zrcadlí v procesu idolizace. Idolizace je způsob prožívání nebo vyjádření sekundárního attachmentu k idolu. Idolizace je tedy afektivně zabarvený vnitřní proces, vznikající na podkladě vztahu k významnému druhému, který může probíhat jak na úrovni kognitivní, tak konativní. V závislosti na tom, k jakému typu sekundárního attachmentu

---

17 srov. ERICSON, E. H. The problem of Ego identity. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 4, 1956. str. 42-49

18 srov. GREENE, C.A.L; ADAMS-PRICE. *Secondary attachments and adolescent self concept. Sex Roles* 22. 1. vyd. Netherlands: Springer, 1990a. str. 187-198

se idolizace vztahuje, ústí pak do identifikace¹⁹, erotické adorace²⁰, crush²¹, popř. tvorby skupin na základě zbožňování stejného idolu.

2.1.1 Sebedefinice

Idol poskytuje prostor pro identifikaci („být jako on/ona“), s pomocí imitace (nápodoba stylu oblékání, účesu, formy vystupování) a introjekce. Adolescent introjikuje jeho hodnoty, postoje, názory, principy, čímž je adolescentovi poskytován „odrazový můstek“ k tomu, aby zjistil jaký je, jaký chce a jaký nechce být a tím si následně vytváří pojem vlastní identity.

O takových procesech hovoří např. E. H. Ericson (1999)²², který uvádí, že primárním prostředkem, kterým je v dětství strukturován pocit Self, je pocit „bytí jako“ („being like“) někdo, kdo je subjektem obdivovaným, nejčastěji rodič. Dochází k přijímání jeho nálad, voleb a postojů. S nástupem schopnosti vybrat někoho a vyloučit ostatní z této formy dětské identifikace, v souladu se svými zájmy, schopnostmi a hodnotami, nastává proces formování skutečné, vlastní identity. Základní vzorce identity musí dle Ericsona vyplývat, za prvé ze selektivního potvrzování a zavrhování individuálních dětských identifikací a za druhé ze způsobů, kterými sociální procesy dané doby identifikují mladé jedince. V nejlepším případě je uznávají jako osoby, které se měly stát tím čím jsou a když již takoví jsou, pak jsou důvěryhodní.

---

19 Proces ztotožnění s jedincem nebo skupinou, která subjektu imponuje. Přání „být jako“. Identifikace s idolem bývá izosexuální vztah.

20 Je charakterizována pohledem na objekt attachmentu, jakožto na vzrušující a přitažlivý. Má sexuální podtext.

21 Intenzivní, přechodná pobláznění, často bez pravé sexuální přitažlivosti, spíš v rovině platonické lásky.

22 srov. ERICSON, E. H. *Životní cyklus rozšířený a dokončený : Doplněné vydání o devátém stupni vývoje od Joan M. Eriksonové*. Praha: NLN, 1999. str. 58

2.1.2 Potřeba někomu patřit

Adolescent, odpoutávající se a vzdorující rodičovské autoritě, nechce být sám. Idol mu poskytuje bezvýhradné přijetí, podporu pro jeho existenci, pocit že k někomu, nebo někomu patří. Takové vztahy se mohou projevovat ve formách zamilovanosti bez erotu, tedy crushes. Stejně jako idol, může adolescentovi posloužit např. umění, náboženství či hudba. Schultze (1991) hovoří o specifické funkci rocku. Na základě výzkumu adolescentní popové kultury, soudí že:

*“ Rocková hudba poskytuje adolescentovi určitou míru stability a klidu ve střetu rodinných problémů, vrstevnických peripetií, školního tlaku apod. Pomáhá jim zvládat životní těžkosti, slouží jako spojovací prvek s ostatními vrstevníky, kteří se cítí ve svých nesnázích osamoceni těž“.*²³

2.1.3 Idol jako opora ve vztazích

Prostřednictvím idolizace známé osobnosti se adolescenti mohou vyrovnávat s jinými osobními vztahy. V případě, že se adolescent chce vyrovnat s vrstevníky začleněním do jejich party, přijímá jejich obdiv k stmelujícímu idolu, tím se s nimi stává konformní, tedy přijetí hodným. Chlapci transformují hrozbu incestního attachmentu (sexuální přitažlivost k matce), do romantického attachmentu k ženskému idolu ve věku matky (např. Sharon Stone), protože ohrožuje proces jejich individuace a navíc jim hrozí, že budou kulturně zapovězeni. Další z funkcí idolů je umožňování „skrytých tahů“ při budování identity. Nezáleží pouze na tom, jaký idol si adolescent zvolí, ale také na tom, jak je tento idol přijímán ostatními idoly v adolescentově

---

²³ RAVID, A., et al.: *Adolescent idolization of pop singers: causes, expressions, and reliance*. Journal of Youth and Adolescence 25, 1996, 631-650

životě (např. přáteli).

2.2 Fyziologické potřeby a jiné potřeby

Biologické proměny jsou sledovány jak nositeli, tak jejich okolím. Hodnocení okolí, zejména hodnocení vrstevníky, je dospívajícím považováno za důležité. Svou roli sehrává i vliv institucí a médií. Vědomí vlastních biologických proměn má větší působivost na sebehodnocení u dívek než u chlapců. Dívky se soustředí na vzhled jednotlivých partií těla, pro chlapce je významný především vzhled tváře a hodnocení postavy. Zahraniční i české výzkumy naznačují souvislost mezi spokojeností s vlastním tělem a celkovým sebehodnocením.²⁴ V tomto smyslu má puberta své psychologické a sociální důsledky. Vedle úvah o kvalitě a kvantitě pubertálních změn jde i o vnímání toho, kdy se tyto změny odehrávají. Dívky, ve srovnání s chlapci, vnímají pubertu více jako restriktivní zásah do svého života (menstruace, omezení z hrozícího otěhotnění). Chlapcům přináší puberta více výhod než omezení. Jsou například rodiči méně „hlídáni“ než dívky. Pozitivně vnímají růst svalové hmoty, síly a výkonu.

Fyziologické potřeby, vycházející z bouřlivých změn dospívání, jsou často velmi různé. Hormonální a jiné změny probíhající v organismu znatelně ovlivňují jejich potřeby. U chlapců se zvyšuje agresivita a sexuální potence. Potřeba pohybu a sportu je pro chlapce i dívky klíčová. U dívek i chlapců se objevují potřeby sexuální a s tím je spojena problematika hledání partnera. Dále se pak objevuje potřeba prostoru v soužití s rodiči. Dříve děti trávily více času s rodiči, dnes chtějí mít více soukromí a vlastní prostor pro své zájmy. Zvýšená potřeba soukromí nemusí souviset s negativním hodnocením chování rodičů. Je přirozenou součástí vývoje. Přesto dospívající často něco zakrývají.

---

24 MACEK, Petr. *Adolescence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. str. 20.

Jde o vliv cigaret nebo návykových látek. Poslech hlasité hudby je také častým fenoménem, který se v tomto věku objevuje a vytváří mnoho konfliktů v rodinném soužití. Fyziologické potřeby jsou propojeny s celkovou potřebou samostatnosti a autonomie.

2.3 Psychosociální potřeby, volný čas

Rodina je v každém stadiu vývoje široce a hluboce formujícím sociálním prostředím. V dospívání dochází zvláště k zúročení dlouhodobých „vkladů“, které představuje celková atmosféra rodiny, úroveň vztahů, sociálních postojů, její aspirace, podnikavost či kultivovanost. Dospívání však vyžaduje novou kvalitu vztahů, jinak dochází k neustálým konfliktům s „nezávislými a samostatnými“ dospívajícími. Dospívající pociťují jak potřebu povzbuzení a citového zázemí „chápajících opor“, tak i soukromí. To sebou nese nejen potřebu vymezení vlastního „teritoria“, ale i respektu, potřebu izolace. Největším uměním dobrého vychovatele je vycítit správnou míru této potřeby a její načasování. Neudrží-li si rodič dobrý emocionální kontakt a důvěru dospívajícího, pak si on bude intenzivně vyhledávat kontakty mimo rodinu. Svou roli pak mohou hrát i různé „idoly“ viz. níže.

Vrstevníci představují na počátku dospívání nezastupitelný faktor vývoje. Skupiny vrstevníků nemají předem určené role, jako je tomu v rodině. Všichni jsou zpočátku v rovnoprávném postavení a záleží jen na nich, jaké získají hodnocení druhých a jakou si vydobudou pozici ve skupinové hierarchii. Skupina, do které dospívající patří, je „cvičným polem společenských dovedností“. Učí se v ní toleranci i kritice, sebeprosazování, ale i kompromisům. Prožívají v ní důsledky souhlasu i nesouhlasu. Vrstevnícké skupiny někdy nutí své členy nejen k respektu společných hodnot, norem a cílů, ale i k širší konformitě, týkající se např. i vnějších „znaků příslušnosti“. Vazba na skupinu snižuje individuální zodpovědnost a zvyšuje pocit sebevědomí a sebejistoty. Vůči námitkám rodičů často namítají: *"Dělají to všichni. Jak bych vypadal před kluky." A podobně.*

Sebevymezení příslušnosti ke skupině je relativně snadné a jedinec tak získá bez větší námahy uspokojivý obraz sebe sama.²⁵ Vzhledem k vymezování v procesu růstu a během psychického vývoje osobnosti dochází k preferenci jiných sociálních skupin než je rodina. V těchto procesech se můžeme zaměřit na postoje a hodnoty reprezentované skupinami, které hrají významnou roli v utváření názoru a postoji k drogám.

2.3.1 Volný čas

V této kapitole bych chtěl uvést obecný charakter trávení volného času, který se opět opírá převážně o reprezentativní výzkum P. Saka a K. Sakové (2004).

„Za volný čas je podle sociologických kritérií považován čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů volí svou činnost. Jedná se o tu část mimopracovního, mimoškolního času, která zbude po zabezpečení individuálních a rodinných, existenčních a biologických potřeb.“²⁶

Volnočasové aktivity u některých adolescentů mají svá specifika, která jsou ovlivněna některými psychosociálními charakteristikami tohoto období. Mladý člověk je v tomto věku zaměřen na intenzivní prožitky a má potřebu jejich neodkladného uspokojení. Proto právě v adolescenci vyhledává různé extrémní adrenalinové sporty, ale i různé formy sociálně - patologických jevů, jako jsou drogy, alkohol, šikana apod. Dospívající se snaží vyznat sám v sobě, proto mezi jeho zájmy převažují ty, které mu umožňují svobodnější sebevyjádření. Patří k němu výtvarná, rukodělná činnost, literární tvorba, hudba

---

25 srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. dětství a dospívání*, 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. str. 340

26 P. SAK, K. SAKOVÁ, *Mládež na křižovatce*, Svoboda servis, Praha 2004, str. 59

apod. Tyto zájmy zpravidla nemívají velkou uměleckou hodnotu, ale mají velkou hodnotu výpovědi. Výpovídají o jedinci jako takovém, o jeho vnitřním životě a prožívání. Mezi jejich zájmy se objevuje sebevzdělávání, v četbě pak poezie a psychologické romány či dramata. Sport plní rekreační funkci, mladý člověk se při sportu chce odreagovat, uvolnit se a odpočinout.²⁷

„Ve sféře volného času se jednak rozhoduje o rozvoji talentu mladého jedince a naplnění jeho potřeb a zájmů, a na druhé straně se tlumí tendence k negativnímu sociálnímu zrání. Jestliže společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí tím rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů.“²⁸

Uvádím zde výzkum volnočasových aktivit podle P. Saka, K. Sakové (2004). Následující tabulka č. 3. obsahuje u každé aktivity četnosti všech frekvenčních stupňů.²⁹

Co se týká konkrétních volnočasových aktivit a jejich frekvence ve věkové skupině 15-18 let dostáváme se k následujícím aktivitám. Patří mezi ně sledování televize, poslech CD, povídání si s přáteli, nicnedělání, práce s počítačem, četba knih, aktivní sportování, sledování videa, studium a příprava na školu, chov zvířat, návštěva diskoték, tanečních zábav, hry, výtvarná činnost, hudební a dramatická činnost, psaní dopisů a deníku, návštěva sportovních utkání, návštěva divadla, návštěva populární hudby.

Mezi aktivity s nejvyšší frekvencí ve věkové skupině 19-23 let patří schůzky s partnerem, návštěvy kaváren, restaurací, večírky, mejdany, vedlejší

---

27 Srov. SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. 1. vyd. Praha: Svoboda servis, 2004. str. 56.

28 SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. 1. vyd. Praha: Svoboda servis, 2004. str. 59.

29 *Respondenti pomocí pětistupňové škály vyjadřují svou frekvenci aktivit podle předložené baterie aktivit ve volném čase.*

výdělečná činnost. V této skupině se vyskytuje překvapivě málo aktivit. Pokračuje zde naplňování sociogenních potřeb, které v tomto věku mají do značné míry erotický charakter.³⁰

Z pozorování je zřejmé, že kolem devatenáctého roku věku se vývoj aktivit stále více zaměřuje na aktivity spojené s návštěvou barů, klubů, diskoték, koncertů a podobně. Jak už jsem výše uvedl tyto aktivity jsou relevantní pro seznámení s psychoaktivními látkami. Samozřejmě nelze říci, že s těmito látkami se člověk setkává jen v barech nebo na diskotékách. Pravděpodobně se velká část adolescentů setkává s drogami již na školách, nebo jiných místech a to daleko dříve než v devatenácti letech. Devatenáct let je průměrný věk prvního experimentování s drogami, jak ukazují některé studie.³¹ Je zde patrná korelace se stylem života, návštěvou barů, diskoték, atd.

---

30 srov. SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. 1. vyd. Praha: Svoboda servis, 2004. str. 57.

31 srov. KUBŮ, Pavel; ŠKARUPOVÁ, Kateřina; CSÉMY, Ladislav. *Tanec a drogy*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006. str. 15

Tabulka volnočasové aktivity, věkové skupiny (15-30) 2001 (v%)						
	vůbec ne	Méně než 1x měsíčně	Méně než 1x týdně	Alespoň 1x týdně	Každý den	Celkem
Návštěva kina	8,28	61,82	25,84	3,89	0,17	100
Návštěva divadla	32,26	57,09	9,12	1,35	0,17	100
Návštěva výstav, muzea, galerie	35,7	50,93	11,68	1,18	0,51	100
Hudební a dramatická činnost	59,8	15,54	6,59	12,68	5,41	100
Výtvarná činnost	52,2	23,14	10,81	9,63	4,22	100
Četba knih	14,19	21,62	13,34	31,08	19,76	100
Četba novin a časopisu	1,35	4,22	11,82	45,95	36,66	100
Sledování televize	0,84	0,84	3,89	22,8	71,62	100
Poslech rozhlasu	2,03	1,69	6,94	22	67,34	100
Poslech magnetofonu, gramofonu, cd	2,54	2,54	6,09	30,8	58,04	100
Návštěva koncertů vážné hudby	63,34	31,93	4,05	0,51	0,17	100
Návštěva koncertů populární hudby	40,54	51,01	6,59	1,69	0,17	100
Návštěva diskoték, tanečních zábav	25,72	41,46	19,63	12,52	0,68	100
Návštěva kaváren a restaurací	5,91	23,65	29,05	36,66	4,73	100
Schůzka s partnerem	27,07	3,38	4,4	26,57	38,58	100
Večírky, mejdany	21,28	38,51	26,18	13,18	0,84	100
Veřejně prospěšná a politická činnost	84,09	11,51	2,54	1,35	0,51	100
Turistika, trampování, výlety do přírody	22,13	44,26	22,97	9,46	1,18	100
Mimoškolní vzdělání	55,33	15,4	9,98	14,55	4,74	100
Studium a příprava na školu	55,42	2,2	4,07	16,27	22,03	100
Návštěva sportovních utkání	52,54	23,73	13,56	9,49	0,68	100
Aktivní sportování	30,51	11,86	14,58	32,88	10,17	100
Odpočinek, nicnedělání ležení	6,76	6,59	7,6	51,52	27,53	100
Účast na náboženském životě	84,63	4,9	2,87	7,09	0,51	100
Individuální duchovní aktivity, meditace	73,6	8,46	4,06	7,61	6,26	100
Milenecké aktivity	28,72	5,74	8,95	34,12	22,47	100
Sexuální aktivity	22,37	7,12	11,02	49,32	10,17	100
Práce s počítačem	27,53	7,09	7,77	25	32,6	100
Práce na zahradě	43,82	22,84	16,41	15,4	1,52	100
Chov zvířat	59,46	6,25	4,22	10,98	19,09	100
Sledování videa	31,42	16,89	17,74	30,24	3,72	100
Počítačové hry	54,39	13,34	12,33	16,05	3,89	100
Kuřičství	57,43	16,89	12,84	9,63	3,21	100
Sběratelství	82,6	9,63	4,39	2,53	0,84	100
Vedlejší výdělečná činnost	58,71	11,51	10,66	14,89	4,23	100
Výstavba a údržba domu, bytu, chaty	52,87	16,05	12,5	14,19	4,39	100
Domácí práce	7,26	6,42	11,15	41,05	34,12	100
Opravy a úprava kola, motocyklu auta	56,95	19,83	11,69	10,17	1,36	100
Ruční práce	55,33	15,4	12,35	12,52	4,4	100
Povídání si s přáteli, známými	0,51	2,2	6,6	41,62	49,07	100
Procházky, toulání se	12,71	16,27	24,07	37,29	9,66	100
Psaní dopisu, deníku	58,14	17,97	10,85	9,83	3,22	100
Chalupaření	84,33	9,37	4,26	1,87	0,17	100

Tabulka č. 3.³²

32 srov. SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. 1.vyd. Praha: Svoboda servis, 2004. str. 61

2.4 Duchovní a transcendentní potřeby

V. E. Frankl (2006) tvrdí, že základní antropologický akt „být člověkem“ poukazuje vždy za sebe sama a na něco, co není zase samo – na něco nebo někoho:

„Na smysl, který pak člověk naplňuje, nebo na bytí bližního, jehož tu potkává. A pouze v té míře, v níž člověk takto sebe sama transcenduje se stává sám: ve službě nějaké věci nebo lásce k nějaké jiné osobě! Jinými slovy: celým člověkem je člověk vlastně jen tam, kde se zcela rozplývá v nějaké věci, kde je zcela oddán nějaké jiné osobě. A zcela sebou se stává tam, kde sám sebe přehlídí a zapomíná.“³³

„Otázka smyslu v celé své radikálnosti může člověka dokonce zdolat. To je častý případ zvláště v pubertě, tedy v období, kdy se otvírá substancionální problematika lidského bytí duchovně zrajícímu a duchovně bojujícímu mladému životu. Když jednou učitel přírodovědy prohlásil před třídou na nižší střední škole během vyučování, že život organismu, a tedy také člověka není „koneckonců nic jiného než“ proces oxidace, spalování, vyskočil náhle jeden z jeho žáků a vmetl mu do tváře vášnivou otázku: „Ano co však má potom celý život za smysl?“ Tento mladý člověk správně pochopil, že člověk existuje v jiném způsobu bytí než třeba svíčka, která tu před námi stojí na stole a hoří až do konce.“³⁴

Jak píše V. E. Frankl v otázce po smyslu života, ať už je otázka po smyslu života artikulována, nebo zůstává nevyslovena, vždy je možno ji označit

---

33 FRANKL, E. Viktor. *Lékařská péče o duši*. 1. vyd. Brno: Cesta 2006. str. 147.

34 FRANKL, E. Viktor. *Lékařská péče o duši*. 1. vyd. Brno: Cesta 2006. str. 44.

za otázku specificky lidskou. Proto pochybnosti o smyslu života nemohou být u člověka samy o sobě nikdy výrazem něčeho chorobného. Je to daleko spíše specifický výraz lidského bytí vůbec, výraz právě toho nejlidštějšího v člověku.

Období starší adolescence je charakterizováno jako fáze rozvoje vlastní identity. Stejně výstižné by bylo označení „fáze hledání smyslu života“.³⁵ Dosažení schopnosti uvažovat abstraktně mění perspektivu hodnocení sebe sama i okolního světa a mění i její interpretaci. S tím souvisí navození existenciálních otázek. Například tzv. fenomén existenciálního probuzení vyvolává u adolescentů potřebu hledat smysl života a opravdové hodnoty, které by byly nezpochybnitelné.³⁶ Zaměřenost na hledání jistoty, která by se mohla stát spolehlivým základem dalšího rozhodování adolescentů a může měnit jejich vztah k víře. Přijetí víry uspokojuje potřebu přesahu vlastního života, stává se oporou identity. V průběhu dospívání se mění vztah k duchovní oblasti.³⁷

Podle některých studií je zřetelné, že v dospívání dochází k radikálním změnám. Rozvoj osobnosti a identity probíhá často velmi bouřlivě a radikální rozhodnutí nejsou v tomto věku nijak ojedinělá. Za radikální rozhodnutí lze považovat konverzi k různým specifickým skupinám ať už náboženským nebo skupinám náboženství explicitně odmítajícím. Ale lze tam zahrnout také konverzi ke skupinám, které náboženské potřeby jednotlivce implicitně splňují. Jak už jsem výše uvedl, podle M. Vágnerové v procesu vytváření vlastní identity je vazba na skupinu oporou a zvyšuje tak pocit sebevědomí a jistoty, pomocí ztotožnění se se skupinou.

---

35 srov. FRANKL, E. Viktor. *Lékařská péče o duši*. 1. vyd. Brno: Cesta 2006.

36 VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. dětství a dospívání*, 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. str. 420

37 VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. dětství a dospívání*, 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. str. 420

2.4.1 Víra jako identita

V rozhodujícím vývoji ego identity se objevují otázky typu, „kdo jsem ve vztahu k ostatním? Kdo jsem ve vztahu k Bohu?“ Za vývojovým zápasem o ego identitu se vynořuje zápas o transcendentální identitu a odpovědnost ve vztahu k transcendentální realitě, k Bohu.³⁸ Potřeby adolescentů tak přesahují hranice biopsychosociální reality v hledání ultimátní jistoty a pochopení celkové životní orientace. Vývoj a budování hodnot a životních cílů je v začátcích. Adolescent hledá inspiraci tam, kde hodnoty vznikají. Autenticita, která je pro adolescenta velmi důležitá a může vést mladého člověka ke zdrojům hodnot, které vycházejí z náboženství. Tato potřeba je často centrální a vede k poznání hlubšího porozumění světu. Život nabývá nových rozměrů, člověk reflektuje svojí dětskou minulost a vytváří novou strukturu, která by měla být ta nejlepší pro příští životní období. Ve výhledu osobního rozvoje je budování a potřeba existencionálního horizontu klíčovou potřebou a životní otázkou, s kterou se adolescent setkává.

---

38 srov. ADEN, Leroy; BENNER, David G; ELLENS, J. Harold, *Christian Perspective on Human Development*, Baker book house company 1992. str. 49

4 Hudba a psychoaktivní látky, psychoaktivní látky a hudba

Otázkou jak ovlivnily drogy hudbu, nebo jak hudba ovlivnila užívání drog se budu zabývat v této kapitole.

Ironically, Jimmy Page, the musical creator and genius of "Stair Way to Heaven" was a complete "Drunk" while writing this beautiful ballad. This particular song has been voted the number # 1 rock song in history, year after year. "What was going through his drunken mind while making up this instrumental historical song on the twelve string guitar while he was drunk, probably in a small isolated room somewhere in his home? No one will never know? "Even he does NOT know to this day?"³⁹ (Paradoxně, Jimmy Page geniální hudebník a skladatel balady „Stair Way to Heaven“ byl úplně na mol, když tuto píseň skládal. Tato píseň několik let po sobě vyhrála anketu o nejlepší píseň roku a stala se tak legendou. Co se dělo v mysli tvůrce této písně, během jejího skládání? Nikdo dodnes neví, ani on sám.)

Do jaké míry ovlivňuje užívání drog hudebníky, vývoj jejich hudby je otázkou mnoha tvůrců hudby dříve i dnes. Dnes už i hudba, která snese označení klasická, např. blues a jazz byla tvořena lidmi, kteří mívali bohaté zkušenosti s drogami. Bluesmani byli jedni z prvních v dějinách moderní hudby, kteří při své tvorbě užívali drogy. Drogy tak začaly zjevně působit a posunuly hranice naší kultury. Pokud existuje prostředek, který pomáhá posunout a vytvořit originálnější dílo, které se vymyká „průměru“, je pravděpodobné, že si tento prostředek získá dobrou reklamu nejen u ostatních

---

39 Why Do Musicians Get so Addicted to Drugs and Alcohol? [online], [cit. 2009-11-22]

tvůrců, ale také u publika, které je hudbou těchto hudebníků oslněno. Prezentace některých drog, díky užívání drog hudebníky, byla asi nejsilnější reklamou, jakou drogy kdy získaly.

4.1 Umělci a psychoaktivní látky

Nespočetně umělců – spisovatelů, básníků, dramatiků, hudebníků, malířů i novinářů hledalo svoji inspiraci v drogách. Mnoho z nich za to zaplatilo svou závislostí na jejich užívání, někteří i smrtí. O problémech mnoha rockových muzikantů s drogami se poměrně všeobecně ví, méně však je asi známo, že i někteří z nejznámějších jazzových hudebníků byli závislí na užívání heroínu. „*Potlačením nervového systému vytváří heroin iluzi nebojácnosti a sebedůvěry a způsobuje, že hudebníci věří, že mohou zahrát odvážné kousky s bezstarostnou odvahou.*“⁴⁰

Důvodů, proč hudebníci výrazněji užívali drogy, je několik a ne vždy přímo souvisí s hudební produkcí. Mnoho z nich souvisí s původem jednotlivých umělců a jejich sociálním pozadím. Jako například uvedu slavné americké bluesmany a jazzmany. Scotty Wright napsal pro Jazz Education, že i slavní afroameričtí jazzoví umělci byli velmi citliví na barvu své pleti. Následkem toho žalostné množství umělců černé pleti propadlo drogám, když se pokoušeli potlačit bolest a ponížení zažívané mimo pódium. To jim na druhou stranu umožnilo aby na pódiu byli otevřenější a v harmonii se svým uměním.⁴¹

---

40 BURTON, W. Peretti. *Jazz in American Culture*, Chicago: Ivan R. Dee, 1997. str. 105.

41 WRIGHT, Scotty. *Jazz Education* [online], [cit. 2009-11-27]. dostupné na: http://www.dnai.com/~lmcohen/jn_495je.html

4.1.1 Osobnostní predispozice hudebníků zvyšující pravděpodobnost užívání psychoaktivních látek

Lidé často mluví o tom, že umělci jsou lidé, kteří jsou citlivější na vnímání reality a to je činí zranitelnější, proto se často stávají alkoholiky. Další laickou teorií je, že „stres je nejlepší inspirace“. Sám ji prožívám, když největší inovace a tvořivost přicházejí ve chvíli největšího shonu.

Jak to je s tvořivostí v souvislosti s užíváním drog, osvětlí některé následující výzkumy. Podle J. S. Dacey a K. H. Lenon mnoho spisovatelů a všeobecně známých autorů procházelo neutěšeným dětstvím.

„Tvořivé děti prožívají v porovnání s ostatními více traumatických zážitků. Jedná se o události, které vzbuzují zármutek, zlobu nebo obojí a které vážně narušují život dítěte. Rodiče dospívajících tvořivých jedinců zkoumaných v rámci studie si vybavují dva až devět takových zážitků, zatímco srovnávací skupina pouze jeden až tři. Někteří autoři se domnívají, že traumatický zážitek v dětství podněcuje kreativitu, obzvláště u spisovatelů (Adler, citují Ansbacher & Ansbacher, 1956; Albert 1996; Goertzel, Goertzel & Goertzel, 1978; Kris, 1965a).“⁴²

Životní události mohou způsobit koloběh života, který není příjemný a který může být velmi bolestivý, ale zároveň může vést jedince k velké tvořivosti.

Nevědomá mysl a kompenzace problematického dětství jsou zajisté katalyzátorem v životě mnoha lidí s vysokým stupněm tvořivosti. Totéž tvrdí zastánci psychoanalytické teorie. Ve své studii nazvané *Tři sta výjimečných osobností*⁴³ zjišťují T. Mildred a V. Goertzel tyto aspekty především

42 DACEY, J. S.; LENNON, K. H. *Kreativita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. str. 54

43 srov. MILDRED, Victor; GOERTZEL, Ted. *300 Eminent Personalities*. 1. vyd. U.S.:

u spisovatelů, z nichž většina prožívala těžké dětství. J. M. Eisenstadt vypracoval studii zaměřenou na děti, které ztratily jednoho nebo oba rodiče. Zjistil, že po překonání bolesti a stresu plynoucích z bolestné ztráty se objevuje silná motivace vyniknout. J. M. Eisenstadt se domnívá, že tvůrčí vypětí je jednoznačným aktem rekonvalescence.⁴⁴D. Mackinnon potvrzuje, že tvořiví lidé často uvádějí nešťastné dětství, ale zároveň připomíná, že obzvláště citliví jedinci, otevření zážitkům, dokážou zčásti své vzpomínky nadsazovat.⁴⁵

Schopnost překonat nepříznivé okolnosti rozhodně byla mnohokrát v minulosti motivací k tvůrčímu úsilí. Toto tvrzení je mimochodem v rozporu s O. Rankem, podle něhož „neurotická“ osobnost nikdy nebude kreativní.⁴⁶ Humanisté, na rozdíl od psychoanalytických teoretiků, považují kreativitu spíše za vědomou, osvojenou a záměrnou. Rodí se podle nich na základě úsilí o dosažení maximálních možností v lidském životě, nikoli jako obrana proti neuróze.

Podle psychiatra R. D. Lainga

„...mohou tvořiví lidé působit podivným dojmem nikoli kvůli své nevyrovnanosti, ale protože vidí zřetelněji pravdu. Postrádají běžné obranné mechanismy, jež jsou tak časté u nás ostatních, a mnohdy je proto hluboce zraňují četná příkoří, s nimiž se ve světě denně setkáváme. Jejich úsilí často podněcuje ušlechtilá snaha napravit tyto chyby.“⁴⁷

Jossey-Bass Inc, 1978. str. 50-75

44 srov. EISENSTADT, J. M. *Parental loss and genius*. In: DACEY, J. S.; LENNON, K. H. *Kreativita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. str. 132

45 srov. MACKINNON, D. *The highly effective individual*. In: DACEY, J. S.; LENNON, K. H. *Kreativita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. str. 132

46 srov. RANK, O. *Life and creation*. In: DACEY, J. S.; LENNON, K. H. *Kreativita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. str. 132

47 LAING, R. D. *Self and others*. New York: Pantheon Books, 1970. In: DACEY a LENNON, *Kreativita*, Grada, Praha 2000, str. 133

Jak píše H. P. J. Vos, trauma je pro dítě samo nesnesitelné. Aby bylo zvládnuto, dochází k zapojení různých obranných mechanismy, jako např. disociace nebo potlačení. Při oslabení ega (např. během dospívání) je potřebné vzpomínku na trauma potlačit nebo ještě více odštěpit. K posílení disociace jsou důležité psychoaktivní látky – tzv. chemická disociace.

„Drogy, alkohol a gambling umrtvují emoce, facilitují potlačování emocí, jindy mění emoce a uvolňují ty, které by jinak zůstaly skryté (agrese). Zastavují flashbacky⁴⁸ a noční můry a mění deprese v netečnost. Bezmoc ustupuje a (falešný) pocit kontroly začíná převládat. Závislý život je naplněn stresovými událostmi a vzrušením a trvale vysoká úroveň stresu znecitlivuje emoce. Obojí, jak drogy tak závislý způsob života, tedy přispívají k nezbytnému potlačování posttraumatického syndromu.“⁴⁹

„Exogenní opioidy mají stejný účinek jako endogenní (v případech stresu nebo poranění endogenní opioidy indikují analgezii). U závislých traumatizovaných jedinců je zcela zřejmě užívání heroinu vysvětlitelné jako pokus zvýšit hladinu opioidů v mozku, když se jich již nedostává.“⁵⁰

Korelující jevy tvořivosti a anamnézy traumatických prožitků, naznačují, že užívání drog je z tohoto hlediska blízké umělcům, protože souvisejí s prožíváním traumatických zkušeností.

---

48 V tomto kontextu pojem flashback znamená znovunabytí krátké živé vzpomínky na trauma, nikoliv na stav pod vlivem drogy.

49 VOS, H. P. J. *Trauma and addiction, Addiction to Trauma*. 1.vyd. Olomouc: Úřad vlády České republiky, 2003. In: KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti 1,2: mezioborový přístup*. 1.vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003 str. 130 až 131

50 VOS, H. P. J. *Trauma and addiction, Addiction to Trauma*. 1.vyd. Olomouc: Úřad vlády České republiky, 2003. In: KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti 1,2: mezioborový přístup*. 1.vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003 str. 130 až 131

Dalším faktorem zvyšující drogovou toleranci umělců souvisí s Zuckermanovým konceptem „sensation seeking“ (hledání vzruchů)

„Zuckerman tento koncept zavedl pro označení stálých individuálních rozdílů v úrovni sensorické potřeby optimální stimulace, na jejichž základě lze predikovat stresovou reakci na sensorickou deprivaci.“⁵¹;

„Hledání vzruchů podle něj představuje rys, definovaný potřebou rozmanitých nových (neobvyklých a komplexních dojmů a zážitků a ochotou podstupovat pro dosažení takových zážitků fyzické a sociální riziko.“⁵²

Tato obecná tendence je vyjádřena v těchto faktorech. První z nich je disinhibovanost. Ta vyjadřuje tendenci k uvolněnosti a ztrátě sociálních zábran a má silný hédonický rozměr (píjactví, sexuální promiskuita, hráčství, společenské zábavy). Druhý souvisí s náchylností k nudě (Boredom Susceptibility). Podstatou náchylnosti k nudě je odpor k opakujícím se zážitkům (např. rutinní práce). Na behaviorální úrovni je vyjádřena neklidem v neměnném prostředí.

Oba tyto faktory souvisejí s charakterovým profilem tvořivějších lidí. Náchylnost k nudě může být kompenzována novými a novými způsoby uměleckého vyjádření. Zároveň tento rys může bránit ve stále se opakujícím nácviu některých uměleckých technik.

Podle Dacey a Lennon je kreativita spojená s ochotou riskovat. Jiné souvisí s výchovou, která vedla k větší individuální svobodě atd. Mnohé psychologické

51 BLATNÝ, Marek; PLHÁKOVÁ, Alena. *Temperament, inteligence, sebepojetí : nové pohledy na tradiční témata psychologického výzkumu*. 1. vyd. Tišnov: Sdružení SCAN, 2003. str. 33 až 34

52 BLATNÝ, Marek; PLHÁKOVÁ, Alena. *Temperament, inteligence, sebepojetí : nové pohledy na tradiční témata psychologického výzkumu*. 1. vyd. Tišnov: Sdružení SCAN, 2003. str. 33 až 34

charakteristiky tvořivých lidí souvisejí s faktory, které jsou příbuzné s těm, které se objevují u uživatelů drog.⁵³

4.1.2 Jiné souvislosti

Umělecká díla mohou být i originální autentickou výpovědí lidí o jejich nejnítěrnějších zkušenostech, a ty mohou pomoci zvyšovat naše porozumění vůči lidem, kteří drogy užívají.

Může to být potřeba svobody, nebo projev určitého druhu revolty, která se k drogám váže. Mladí lidé, objevující hříchy staré generace, mají nutkavou potřebou volnosti a změny. Ti jsou častějšími uživateli návykových látek (např. hippies). Uvnitř undergroundové kultury se často kvalita umění spojuje s různými formami neobvyklého chování, např. s užíváním drog. A často tato skupina užívá svojí specifickou drogu, což v případě hippies bylo LSD a Marihuana.

Může to být také relativně snadná ekonomická dostupnost, zejména u umělců, kteří mají vysoké příjmy, která vede k užívání drog. Tito lidé si je mohou dovolit. Patrně proto jsou umělci, vedle podnikatelů, uváděni často jako jedna z hlavních skupin v České republice, která užívá poměrně drahý kokain. Je třeba říci, že je zde snadná dostupnost sociální. Umělci navštěvují večírky, společenské akce, kde je užívání návykových látek jak sponzorováno, tak schvalováno. Drogy tam mohou být nabízeny a prodávány. Navíc tu hraje velkou roli psychologický rozměr dostupnosti drog. Mám na mysli jistý pocit výjimečnosti, což umělcům usnadňuje v této otázce rozhodování. Totiž zda si mohou či nemohou dovolit tu kterou drogu vzít.

---

53 DACEY, J. S.; LENNON, K. H. *Kreativita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. str. 70-140

5 Hudba a její styly

5.1 Interakce mezi hudebníky a adolescenty

Podíváme-li se do historie hudby, najdeme zde spoustu inteligentních a nadaných jedinců, kteří byli uživateli drog. Tento způsob jejich života ovlivňoval i posluchače jejich hudby. Pokud hudební tvorba byla inspirována rozšířeným prožíváním způsobeným omamnou látkou, musel a musí se s tímto faktem i fanoušek, který užívání drog odmítá, vyrovnat. Osobně, k mým oblíbeným skupinám patří, americká skupina tvořící v 60 letech „The Doors“ a anglická skupina Pink Floyd. Tvorba obou těchto skupin byla ovlivněna psychadelickými drogami převážně LSD. A také některá jejich tvorba je označována jako „psychadelická“. Přestože jsem proti užívání drog, hudba těchto skupin mě oslovuje. Většina posluchačů a nadšenců své hudební vzory reflektuje. Reflektuje to jak hudba vypadá, jak vypadají a jednají její autoři. Dochází k tomu převážně v období, kdy člověk hledá vzory pro svojí inspiraci, zázemí ve skupinách vrstevníků a v komplexu vytváří svojí osobnost. Rodiče se nemohou divit, že jejich syn začne najednou vypadat jako Bono Vox.⁵⁴ Hudební průmysl produkuje velký objem kulturní produkce. Trendy v popmusic udávají styl většiny. Undergroundová scéna, dnes možná trochu zavádějící pojem, nabízí styl skupin, které se vůči popmusic a mainstreamu vymezují.

Přehledem různých hudebních stylů preferovaných mládeží často získáme snadno obrázek o tom jaký způsob oblékání, chování a trávení volného času mládež má. Jedná se převážně o extrémní skupiny. Samozřejmě z poslechu hudby nemůžeme vyvozovat závěry týkající se charakterové dispozice

---

⁵⁴ frontman skupiny U2

jednotlivých posluchačů.

Koncerty některých skupin na mě působí velmi intenzivním, až pseudo-náboženským dojmem. Mám na mysli některé deadmetalové skupiny. Jiné hudební skupiny mohou působit na své posluchače tím, co je spojuje a uvádí do jednotlivých subkultur. Oni se pak identifikují podle jednotlivých žánrů. U některých extrémních skupin, jako jsou například některé nacionalistické skupiny, není hudba jediným skupinovým identifikátorem. Přesto však hraje stále svojí silnou roli a je jedním z motivů ke sdružování skupiny.

5.2 Přímý vliv hudby na preferenci psychoaktivních látek

Při zvyšování hladiny zvuku v restauraci a barech musí člověk zvedat hlas, často až tak, že na svého společníka musí křičet. Při zvýšeném hlase se zvyšuje produkce látek souvisejících s agresivitou. Některé z výzkumů vysledovaly, že konzumace alkoholu v těchto barech je vyšší než v barech s hladinou zvuku v normě.⁵⁵ Podobně zvýšená intenzita zvuku zvyšuje účinky extáze, která může být takto velmi nebezpečná. Některé hudební styly v člověku vyvolávají agresivitu, některé hudební styly vznikly z podnětů silné agresivity např. jako Punk (Sex pistols atd.). Agresivita tvůrců je vkládána do umění a hudba toho není výjimkou. Agresivita bývá často spojena s konzumací alkoholu. Vlivy hudby na psychiku jsou známé jako hudba samotná. Jak hudbou emočně ovlivňovat člověka neobjevila pouze muzikoterapie, ale například filmoví tvůrci, kteří často servírují silné emoční scény, podpořené příslušnou hudbou na pozadí. Také v náboženství se setkáváme s velkým významem hudby. Osobně jsem byl mnohokrát svědkem, jak hudba vyvolává silné emoce v některých křesťanských církvích, také například při několika hodinové

---

⁵⁵ Vliv hluku na zdraví [online], [cit. 2010-06-10]

meditaci na farmě Křišnova dvoru u Benešova u Prahy. Během této meditace se opakuje známá Mantra Hare Krišna v pravidelném rytmu cinkání činelů a bubínků. Zde se při hodnocení vlivu hudby na psychiku dostáváme do oblasti, která si zaslouží více pozornosti z hlediska religionistických fenoménů. Nejsem schopen vyhodnotit prožitek této meditace hudebně, přesto však prožitek zúženého vědomí, vyvolaného tímto pravidelným rytmem, byl podobný tomu, se kterým se setkávají posluchači některých „elektronických žánrů“. Stav zúženého vědomí je často prostředkem k navození silnějších vnitřních zážitků.

Rozdílní uživatelé drog hledají rozdílné výhody, které drogy přinášejí. Jedna skupina uživatelů vyhledává drogy právě pro jejich pozitivní účinky rozšířeného vědomí, psychoterapeuti a psychologové v Bohunicích nebyli výjimkou. Mimo jiné výrazně přispěli k výzkumu vlivu LSD na psychiku. Mnozí lidé experimentující s drogami a experimentují i s hudbou. Hudba se stává velkým médiem na tomto poli. „*Hudba se stává s drogami průvodcem k branám vesmíru lidského vědomí.*“⁵⁶

5.3 Marihuana a kultura

5.3.1 Marihuana

Některé studie sledují spojitost mezi hudbou a marihuanou. Všechno nasvědčuje tomu, že pravý mozkový lalok, oblast spojená s pamětí a emocemi je zapojena při poslechu hudby a vykazuje přitom větší množství receptorů THC.⁵⁷ To můžeme zaznamenat také při intenzivnějším prožitku, navozeném drogou.

---

⁵⁶ TIMOTHY, Leary. *Politika extáze*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 50

⁵⁷ hlavní psychoaktivní složka konopí

Marihuana a jazz, slova reefer nebo-li „joint“⁵⁸ se poprvé začaly používat v jazzových klubech v New Orleans na počátku 20. století. Od té doby se staly nedílnou součástí muzikantského žargonu, v němž spojení marihuany s hudbou bylo velmi silné. Téměř každý hudebník tehdy složil nějakou skladbu o konopí. Tyto skladby mají s hudbou šedesátých a sedmdesátých let společné víc než jen téma.

Marihuana a reggae: konkrétně jamajské reggae, hudba sedmdesátých let, ovlivněná marihuanou. Největší postavy reggae byly zároveň největšími kuřáky marihuany všech dob. Na obalech svých alb se nechávaly fotit s obrovskými jointy. V neposlední řadě to byl Bob Marley, který je dodnes ikonou a symbolem pro kuřáky marihuany. Obrázky Marleyho s jointem v ústech jsou velmi časté a objevují se jako motiv na tričkách, popelnících, dýmkách apod. Je nutné říci, že tyto prodejní artikly jsou do značné míry pop-kulturní obživou obchodníků. Také barevné kombinace v oblečení posluchačů, příznivců a také konzumentů marihuany, se odehrávají v základních barvách Jamajské vlajky. Tento styl a jeho filozoficky náboženské pozadí vychází z Jamajského Rastafari.

5.2.2 Rastafari

V souvislosti s marihuanou a náboženstvím bychom mohli uvést jeden příklad, který mluví za vše. Jedná se o Rastafariánství či rastafari „*což je náboženské hnutí pocházející z Jamajky, kde vzniklo ve 30. letech 20. století. Toto náboženství kombinuje především prvky židovství a křesťanství, částečně islámu a dalších (např. animistických) věr.*“⁵⁹

K životu Rastafariánů patří určité doktríny víry, stanovené svatým písmem

---

58 marihuanová cigareta

59 Rastafariánství [online], [cit. 2010-3-15]

Rastafariánským. Součástí této doktríny je využití marihuany. Také proto, že tato rostlina roste na Jamajce volně a je až plevelovitě rozšířena. Kult Rastafari ji pojímá jako svatou rostlinu, která je prý darem krále Šalamouna, protože podle starých Rastafariánských pověstí byla nalezena na jeho hrobě. Je užívána jako léčivo, jako potravina, při meditacích, za účelem lepší koncentrace a oproštění se od rušivých elementů a tím pomáhá přiblížit se k „Jahu“⁶⁰. Často je také nazývána „rostlinou moudrosti“⁶¹

Velkým propagačním prostředkem náboženství je hudební styl reggae, díky kterému se tato víra začala šířit do dalších oblastí světa a získávala na popularitě. Jak už jsem výše uvedl, Reggae bylo největším médiem, které tento nábožensky filozofický politický styl zpopularizoval a zpřístupnil západní společnosti.

I u nás, kde je velmi vysoké procento lidí, kteří konzumují marihuanu, je tato filozofie, často značně zjednodušeně, uznávána některými konzumenty. Avšak Rastafari jako náboženství je praktikováno minimálně. Spíše se setkáváme s různými sympatiemi, které vycházejí převážně z preference reggae a marihuany. Rastafari je symbolem kouření marihuany pro mnoho konzumentů u nás.

Historie kouření marihuany je propojená s duchovním hledáním v náboženství. Dnešní česká kultura vytváří jen povrchně podhoubí pro podobné kulturní fenomény. Pokud mluvíme o duchovních kořenech užívání marihuany, musíme mít na zřeteli fakt, že pro většinu uživatelů marihuany u nás, je religiózní stránka užívání této drogy spíše romantickým přídatkem. Konopí se ve většině případů stalo konzumním prostředkem k navození

---

60 jedná se o božskou podobu Jeho Císařské Výsosti Haile Selassiho I., který se pro Rastafariány stal žijícím bohem na základě Garveyho prorocství

61 Rastafariánství [online], [cit. 2010-3-15]

příjemné atmosféry. Hledáme-li za tímto konzumním použitím náboženské způsoby, setkáme s nevysychající lidskou touhou po duchovním hledání a vyšším přesahu, který vede ke zkušenosti. Marihuana umožňuje toto hledání a je takto užívána v mnoha kulturách. Ve své práci jsem uvedl pouze Jamaiskou variantu, protože je úzce propojená se světem hudby.

6 Empirická část

6.1 Metodologie

Při kvalitativním výzkumu jsem použil metodu tématických rozhovorů. Provedl jsem tři rozhovory. Respondenti byli muži ve věku okolo 25 let. Vybíral jsem respondenty starší s důrazem na jejich retrospektivní náhled prožívání hudebních textů a umělců své adolescence.

6.2 Základní rozdíly mezi respondenty

Respondenti B a C byli v některých výpovědích shodní nebo podobní. Tato podobnost je pravděpodobně způsobena společným sociálním kontextem, který se promítl do jejich výpovědí. Respondent označený jako A pochází z jiného kulturního kontextu a také z jiného města. Ve výpovědích se tento rozdíl projevil. Dalším z významných faktorů bylo, že respondent A dnes není aktivním uživatelem drog. Své výpovědi o drogách hodnotil retrospektivně. Jeho celkový postoj k užívání drog je spíše negativní. Respondent A je také členem křesťanské církve. Respondenti B a C jsou pravidelnými uživateli převážně lehkých drog. Jejich postoj k užívání drog je více tolerantní než u respondenta A. Rozdíly ve vzdělání jednotlivých respondentů nejsou výrazné. Všichni jsou buď absolventy nebo studenty vysokých škol.

6.3 Vyhodnocení získaných dat

Vyhodnocení získaných dat je rozděleno do významových jednotek oddělených odstavci. Po doslovné transkripci jsem provedl analýzu, ve které jsem seřadil významné prvky odpovědí. Významné prvky jsou zobrazeny v tabulkách strukturovaných jednotlivě podle odpovědí. Některé otázky byly sloučeny vzhledem k jejich významové blízkosti.

6.3.1 Otázky

Otázka č.1. *Když uslyšíš slova „hudba a drogy, jaké spojitosti nebo asociace tě napadnou?*

Tabulka č. 1.

Subjekt	Otázka	Významné prvky odpovědi
A	č.1	extáze, rychlejší hudba, jointy, hiphop, pomalá jízda po městě se staženými okýnky
B	č.1	bubínkáři na Pavlově hradě, každá drogová scéna má svoji kulturu, propojení drog a hudby ano, chlastací skupiny, alkoholová kultura v Čechách
C	č.1	drogy jdou uvolňující všeobecně, lidé mají z hudby větší požitek, některé druhy hudby užívání více podporují, extáze techno např.

Během mého výzkumu jsem jako první pokládal otázku, která měla za cíl asociovat dále ke slovnímu spojení „hudba a drogy“. Ve všech třech případech respondenti mluvili o tanečních drogách. A poté dva z nich uvedli svou vlastní představu, která charakterizuje uživatele drog způsobem propojeným s jejich sociálním okruhem. Otázka nejčastěji asociovala taneční drogy a taneční hudbu. Respondenti většinou reagovali tímto směrem. Poté se jejich nápaditost

často velmi zajímavě stočila na nějakou zajímavou charakteristiku některých skupin. Například jeden respondent označil posluchače hip-hopu jako zmrzlináře vzhledem k jejich kšiltovkám. Jiný respondent uvedl v této souvislosti takzvané „bubínkáře“ atd. První spojitost však vedla na taneční scénu.

Otázka č. 2. *A když si představíš nějakou skupinu kuřáků, právě teď, napadne tě k nim nějaká společná vlastnost?*

Tabulka č. 2,

Subjekt	Otázka	Významné prvky odpovědi
A	č.2	no prostě repeři, zmrzlináři s kšiltovkama, prostě gangstři, mladý ale, ještě sotva táhnou kačenu za sebou na provázku
B	č.2	vlasý dlouhé jak dcérka to má, dělat sa jim nechce, furt jeném stů kytárů
C	č.2	společný způsob relaxace

Při představě skupiny kuřáků na jednom místě, dva z mých respondentů uvedli, že kuřáci marihuany, jako skupina přemýšlejí stejně. V té souvislosti se objevovala témata, týkající se snížené pracovní morálky, délky vlasů a svobodomyšlného stylu. Jeden z mých respondentů mluvil o tom jak na něj působí takovéto skupiny a popisoval je jako mladé lidi, kteří se snaží zapůsobit, vypadat tvrdě.

Otázka č. 3., 4. *Dokázal by si vyjádřit nějaký společný znak nebo symbol, který vystihuje skupinu kuřáků trávy?*

Tabulka č. 3.

Subjekt	Otázka	Významné prvky odpovědi
A	č.3-4	jsou to spíše děti, „zmrzlináři“ (vyvozeno z čepice s rovným kšilttem), moment setkání, stejné přemýšlení, jsou drsní
B	č.3-4	nerozhodl bych, že je to určitá skupina lidí.
C	č.3-4	neházel bych je do jednoho pytle.

Odpovědi na otázku po společném znaku nebo charakteru respondenti nepotvrzovali. Uváděli že marihuanu kouří kde kdo a je proto zbytečné usuzovat na obecnou charakteristiku. Ale uvedli, že moment kouření joitu je rituál, který kuřáky v danou chvíli propojuje, má sbližující charakter. Někteří respondenti uvedli, že kuřáci marihuany relaxují podobně a že podobně přemýšlejí.

Otázka č. 5., 11. *Jak vnímáš hudbu po požití marihuany,? Mění se tvá hudební preference po požití marihuany?*

Tabulka č. 4.

Subjekt	Otázka	Významné prvky odpovědi
A	č. 5-11	vnímání hudby je určitě jiné po požití marihuany, lidí spojuje hudba spíše než drogy, je to individuální, drogy a hudba jsou něco jako paralelní jevy, které se v určitých kontextech mohou více propojit, poslouchali jsme hiphop a ten jsme poslouchali pořád
B	č. 5-11	no rozhodně je to na pohodovou hudbu jako je třeba raggae a ska, na tom je určitě tráva nejlepší, lidi si dost ujíždějí na tomhle stylu hudby
C	č. 5-11	tak po požití marihuany, si budeš pouštět něco jiného než bez ní třeba, něco co tě víc uklidňuje, nějaká pohodová hudba s tím související

Během rozhovorů respondenti uváděli, že prožitek hudby se po požití konopí mění a také uvedli, že jejich hudební preference jsou jiné. Uváděli druhy hudby, které na ně působí lépe. Ze dvou rozhovorů vyplynulo, že by si respondenti pustili hudbu, která uklidňuje a je spíše pozitivní. Není to však pro ně pravidlem. Jeden z respondentů uvedl, že se pro něj hudební preference výrazně neměnily.

Otázka č. 6. *Jak na tebe působí hudebníci, kteří jsou na svých koncertech očividně intoxikováni různými drogami?*

Tabulka č. 5.

Subjekt	Otázka	Významné prvky odpovědi
A	č.6	hudba dělaná na drogách působí démonicky, hudba svým charakterem vystihuje drogu, prožitek hudby je silnější, když podobnou drogu užiješ
B	č.6	je mi to jedno
C	č.6	je mi to jedno, pokud podají hudebníci dobrý výkon

Odpovědi na otázku, jak působí na respondenta hudebníci užívající drogy, jsem dostal různé odpovědi. Respondenti odpovídali na otázku tak, že pokud je kvalita hudby dostačující a umělcům jejich stav vyhovuje, pak nevidí problém v jejich užívání drog během vystoupení. Dvěma respondentům to bylo jedno v jakém stavu jsou umělci při svém vystoupení pokud je kvalita hudby dostačující.

Otázka č. 7. *Jak vnímáš hudební texty ve kterých se pozitivně mluví o trávě nebo o jiných drogách?*

Tabulka č. 6.

Subjekt	Otázka	Významné prvky odpovědi
A	č.7	já už tam trochu pochybuji o té autentičnosti současné této hudby, protože oni se stylizují do nějakých vzorců z minulosti, když jsem byl mladej tak jsem těm textům nerozuměl. nebyl jsem ortodoxní hulič
B	č.7	ano texty znám, poslouchám je, v českých albur
C	č.7	takhle bych to nehodnotil, je to individuální, někdy až trapné, když jsem byl mladší mohlo mě to přitahovat, dneska už to tak neberu, ani nemůžu říct, že by se mi to více líbilo, ale věřím že na koncertech pod vlivem tyto texty mohou mít účinek

Otázka týkající se textů, které obsahují drogové náměty a motivy byla zodpovězena jedním z respondentů pozitivně. Respondent hudbu s těmito náměty poslouchá. Druhému na tom tak nezáleželo a třetí to označoval jako způsob, který může být až „trapný“, ale zároveň uvedl, že když byl v pubertě, tak mu tento způsob trapný nepřišel. Vnímá tyto texty pozitivně. Respondent, který obsah zvláště nehodnotil, řekl, že jeho vnímání bylo v adolescenci jiné než dnes. Mluvil o tom, že texty dříve nevnímal a ani jim zvláště nerozuměl. Respondenti uváděli, že texty obsahující drogovou tematiku mohly mít na jejich dospívání vliv.

Otázka č. 8. *Stal se pro vás některý z hudebníků symbolem ve svém přístupu k hudbě a drogám?*

Tabulka č. 7.

Subjekt	Otázka	Významné prvky odpovědi
A	č.8	frontman Cypress hill, Bob Marley tak na mě nepůsobil, já bych neřek že bych někdy chtěl být jako on já jsem se našel úplně jinde
B	č.8	United flavours a švihadlo z těch českých
C	č.8	Bob Marley mi přijde takovým symbolem

Na otázku: „Stal se pro vás některý z hudebníků symbolem ve svém přístupu k hudbě a drogám?“ - jsem dostal různé odpovědi. Každý z nich znal někoho, koho by takto označil.

Otázka č. 9. *Dodávají drogy hudbě specifický ráz?*

Tabulka č. 8.

Subjekt	Otázka	Významné prvky odpovědi
A	č.9	ano hudba odráží charakter užívané drogy
B	č.9	určitě tady této hudbě (Raggae, Ska)
C	č.9	-

Na otázku: *Dodávají-li drogy hudbě specifický ráz?* - jsem dostával pozitivní reakce. Např.: „Ta hudba tím jaká je, vystihuje přesně tu drogu“. Respondenti odpovídali a mluvili o různých stylech, ve kterých se vliv drog promítl do kvality hudby. Respondenti uváděli, že častěji uváděným stylem v této souvislosti bylo raggae.

Otázka č. 11. *Myslíš si, že hudba má obecně blízko k drogám? Který hudební styl má k ní nejbližší má-li některý?*

Tabulka č. 9.

Subjekt	Otázka	Významné prvky odpovědi
A	č.11	je to dost možné že to spolu souvisí, ale nemusí může se to jen tak prolínat
B	č.11	ano je takové propojení
C	č.11	tak v nějakém celkovém měřítku asi jo, umělci obecně mají k tomu blízko, Raggae, Ska mají k tomu blízko

Na poslední obecné otázky respondenti odpovídali tak, že vztah mezi hudbou a drogami existuje a hudebních stylů, spojených s užíváním drog, je mnoho a nelze je přitom paušalizovat. Jako hudební styl bylo zmíněno Raggae, Ska a Hiphop.

Závěr

Užívání drog má souvislost s kulturou, ve které jsou tyto látky populární a ta je úzce propojená s hudbou. Hudba zesiluje účinky drog a zároveň mění jejich vnímání. Drogy ovlivňují i hudbu a její tvorbu. Díky nim hudba dostává nové podněty, je tvořivější a nevšední. Umělci mívají sklon k užívání drog, není to však pravidlem. Přitom ovlivňují postoj široké veřejnosti. Zvláště citlivou mládež, která hledá své vzory a idoly. Užívání drog je propojeno se sociokulturním kontextem. Hudba může být jedním z hlavních znaků takového kontextu

Marihuana a souvislost s kulturou.

Praktická část se věnuje tomu, do jaké míry marihuana ovlivňuje poslech hudby, mění hudební preference, a souvisí s poslechem konkrétního hudebního stylu. Uživatelé marihuany pocházejí z rozmanitých prostředí. Přesto v jejich chování najdeme několik společných jevů. Například způsob relaxace, někdy i poslech stejného žánru. Také způsob oblékání, který je zvýrazněním několika společných vlastností a souvisí s užíváním konopí. Jeho užívání je vždy spojeno s určitým sociokulturním prostředím, pro které je typické. Vliv hudby a idolů je v tomto kontextu nejvlivnější v tzv. „romantické“ fázi, v období seznamování se s drogou. Později nehraje výraznou roli a užívání drogy se stává více rutinní záležitostí.

Romantické období můžeme označit jako objevování něčeho nového. Něčeho, co s bohatostí vjemů v opojení přináší novou zkušenost. Bohatost těchto vjemů zachytili někteří umělci ve svých písních a ty se pak staly důležitými symboly, které nezmizí. Otázkou zůstane, jak si je mládež interpretuje. Nebo spíše jak je kultura mládeži interpretuje.

Marhuana a hudba s ní spojená?

V rozhovorech se opakovaly výpovědi, které tvrdily, že posluchačské dojmy po aplikaci marihuany jsou jiné. Tyto stavy byli popisovány různými způsoby, konkrétně se jednalo o stavy, pohody a určité radosti. Marhuana tak může motivovat k poslechu hudby, která je klidnější „pohodovější“ hudba která využívá např. více durových akordů a je méně depresivní. Některé žánry jsou přímo relaxačně zaměřeny a využívají rytmiky která navozuje uvolnění a pohodu, sklidňuje emoce, pomáhá relaxovat.

Psychoaktivní látka působí na umělce, kteří tak tvoří ovlivněnou hudbu. Tak hudba podněcuje ke způsobu jak vnímat konopí.

Každý z respondentů projevil konkrétní představu o hudbě spojenou s konopím. Jednalo se o propojení interpretů a drogy, nebo posluchačů a drog. Byla zde spojitost, představa.

Přenos hodnot z hudebníků na mládež.

Během adolescence je vliv hudebních vzorů daleko vyšší a může ovlivňovat toleranci k drogám. Je také pravděpodobné, že mladí posluchači nebudou hudbě těchto interpretů rozumět a vztah těchto umělců k drogám budou vnímat pouze pod vlivem obecného povědomí, které určuje jak se mají chovat, oblékat, poslouchat hudbu nebo zda užívat drogy. Adolescence je plná bouřlivých změn, a vztah k vlastní identitě se teprve tvoří, mládež má mnoho vzorů a v dnešní době to nejsou politici nebo duchovní vůdcové, ale umělci a sportovci. Umělci a v našem případě hudebníci, jsou dnes pod velkým okem médií a bulváru stále na dosah rukou a moderní technologie umožňuje stále se potkávat se svojí hvězdou. Umělci mívají sklon k užívání drog, není to však pravidlem. Umělci mohou ovlivnit postoj široké veřejnosti. Zvláště pak citlivou mládež, hledající své vzory a idoly.

Metodická poznámka

Vzhledem k rozsahu praktické části jsou výše uvedené závěry pouhými náhledy pro další hledání. Práce nenachází pevný podklad v empirických datech. Práce tak prezentuje spíše směr pro další výzkum než hotové teorie.

V předchozí verzi této práce, která byla zamítnuta, jsem položil několik hypotéz. Práce je nedokázala obhájit. Ty jsou:

a) Marihuana jako droga se specifickým charakterem a uživateli, souvisí také s kulturou, která se projevuje konkrétními hudebními preferencemi.

b) Posluchači tzv. „Pozitivní“ hudby jsou často kuřáky marihuany. Oblíbenost této hudby u kuřáků marihuany souvisí s postojem umělců k marihuaně.

c) Drogy ovlivňují hudební tvorbu a tak nepřímo zvyšují popularitu drog, u převážně adolescentní populace posluchačů.

Seznam literatury

- ADEN, Leroy; BENNER, David G; ELLENS, J. Harold, *Christian Perspective on Human Development*, Baker book house company 1992. ISBN 0-8010-0225-7
- BLATNÝ, Marek; PLHÁKOVÁ, Alena. *Temperament, inteligence, sebepojetí: nové pohledy na tradiční témata psychologického výzkumu*. 1. vyd. Tišnov: Sdružení SCAN, 2003. ISBN 80-86620-05-0
- BURTON, W. Peretti. *Jazz in American Culture*, Chicago: Ivan R. Dee, 1997
- DACEY, J. S.; LENNON, K. H. *Kreativita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-903-9
- EISENSTADT, J. M. *Parental loss and genius*. In: FRANKIEL, R. *Essential papers on object loss*. New York: New York University Press, 1994
- ERICSON, E. H. *Identity: Youth and crisis*. 1. vyd. New York: Norton, 1968. ISBN 0-8020-0667-8
- ERICSON, E. H. *Dětství a společnost*. 1. vyd. Praha: Argo, 2002
- ERICSON, E. H. *The problem of Ego identity*. 1.vyd. Journal of the American Psychoanalytic Association 4, 1956
- ERICSON, E. H. *Životní cyklus rozšířený a dokončený: Doplněné vydání o devátém stupni vývoje od Joan M. Eriksonové*. Praha: NLN, 1999. ISBN: 80-7106-291-X
- FRANKL, E. Viktor. *Lékařská péče o duši*. 1. vyd. Brno: Cesta 2006. ISBN 80-7295-085-1
- GREENE, C. A. L; ADAMS-PRICE. *Secondary attachments and adolescent self concept. Sex Roles*. 1. vyd. Netherlands: Springer, 1990. str. 187-198. ISBN 0360-0025
- GREENE, C. A. L; ADAMS, Price. *Adolescents' secondary attachments to celebrity figures. Sex Roles* 23. 1. vyd. Netherlands: Springer, 1990b. ISBN 0360-0025
- HOŠEK, Pavel. *Na cestě k dialogu*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2005. ISBN 80-7255-126-4
- KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti 1,2: mezioborový přístup*. 1.vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6
- KUBŮ, Pavel; ŠKAŘUPOVÁ, Kateřina; CSÉMY, Ladislav. *Tanec a drogy*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006. ISBN 80-86734-77-3
- KUČERA, M. *Formy citů: Lacanovská teorie*. Praha: Karolinum, 2008
- MACEK, Petr. *Adolescence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X

- MCGRATH, Y; SUMNALL, H.; MCVEIGH, J; BELLIS, M. *Prevence užívání drog mezi mladými: Přehled dostupných informací, nejnovější výzkumné poznatky*. 1.vyd. Praha: Úřad vlády české republiky, 2007. ISBN 978-80-87041-16-1
- MILDRED, Victor; GOERTZEL, Ted. *300 Eminent Personalities*. 1. vyd. U. S.: Jossey-Bass Inc, 1978
- RAVID, A., et al.: *Adolescent idolization of pop singers: causes, expressions, and reliance*. Journal of Youth and Adolescence 25, 1996, 631-650.
- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5
- SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. 1.vyd. Praha: Svoboda servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2
- SILVERMAN, David. *Ako robiť kvalitatívny výskum*, Bratislava: Ikar, 2005. ISBN 805510904-4
- STRAUSS, Anselm; CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu*, Albert, Boskovice 1999. ISBN 80-85834-60-X
- TIMOTHY, Leary. *Politika extáze*. Olomouc: Votobia, 1997. 417 s. ISBN 80-7198-194-X
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. dětství a dospívání*, 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí*.. Praha: Beta books, 2007. ISBN 978-80-86851-64-8
- VOS, H. P. J. *Trauma and addiction, Addiction to Trauma*. 1.vyd. Olomouc: Úřad vlády České republiky, 2003

Internetové zdroje:

- Anketa semtex dance 2000 [online] [2009-11-20]. dostupné na: www.drogmen.cz/html/projekty/anketa/htm
- Rastafariánství [online], [cit. 2010-3-15]. dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rastafari%C3%A1nstv%C3%AD>
- Why Do Musicians Get so Addicted to Drugs and Alcohol? [online], [cit. 2009-11-22]. dostupné na: www.associatedcontent.com/article/875883/why_do_musicians_get_so_addicted_to_pg2.html&rurl=translate.google.cz&twu=1&usg=ALkJrhjpg02hddZRfSDIcDeY9TqwQ7Zz0Q
- Vliv hluku na zdraví [online], [cit. 2010-06-10]. Dostupné na: <http://hluk.eps.cz/index.php?section=hluk>
- WRIGHT, Scotty. *Jazz Education* [online], [cit. 2009-11-27]. dostupné na:

http://www.dnai.com/~lmcohen/jn_495je.html

Přílohy

Příloha 1 – DVD se záznamy rozhovorů